

**UNDERVISNINGS
MINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning til folkeskolens prøve med selvvalgt problemstilling i historie, samfundsfag og kristendomskundskab - 9. klasse

---

Prøven er enkelfaglig, men denne vejledning gælder for alle tre fag

Indholdsfortegnelse

Formål med vejledningen	1
Prøvegrundlag (Fælles Mål)	1
Prøveform og -indhold	2
Hjælpe midler	3
Anvendelse af it	3
Faglige områder	6
Prøveforløb – trin for trin	7
Uddybning af prøvens elementer	10
Ad 1. Principper for opgivelser	10
Ad 2. Principper for lodtrækning af emner/temaer	13
Ad 3. Principper for vejledning af eleverne	14
Ad 4. Principper for delemner og problemstilling	14
Ad 5. Principper for udvælgelse af kilder	16
Ad 6. Principper for produktet	18
Ad 7. Principper for godkendelse af eleverne prøvemateriale	19
Ad 8. Principper for udarbejdelse af lærerstillede spørgsmål ud fra elevernes problemstillinger	20
Ad 9. Prøvemateriale sendes til censor	21
Ad 10a. Prøvedagen: Principper for forberedelse og hjælpemidler	22
Ad 10b. Prøvedagen: Eksaminationen	23
Mundtlighed i forbindelse med prøven	23
Vurderingskriterier	24
Vurdering af produkt	24
Vurdering af kompetencer: Historie	25
Karakterfastsættelse i historie	26
Vurdering af kompetencer: Kristendomskundskab	28
Karakterfastsættelse i kristendomskundskab	29
Vurdering af kompetencer: Samfundsfag	31
Karakterfastsættelse i samfundsfag	32
Censor	33
Elever med særlige behov / tosprogede elever	34
Sygeprøver	35
Bilag 1 - prøvebekendtgørelsens fagbilag	35
Bilag 2 - prøvebekendtgørelsen om bedømmere (censorer og eksaminatorer)	39

Formål med vejledningen

Formålet med denne vejledning er at forklare de prøvekrav, der stilles i prøvebekendtgørelsen, og at tydeliggøre den sammenhæng, der er mellem prøvebekendtgørelsen og folkeskolens formål, fagformålene, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder samt de vejledende læseplaner i historie, samfunds- og kristendomskundskab.

Ifølge folkeskolelovens § 5, stk. 1, skal indholdet i undervisningen vælges og tilrettelægges, så det giver eleverne mulighed for faglig fordybelse, overblik og oplevelse af sammenhænge. Undervisningen skal give eleverne mulighed for at tilegne sig de enkelte fags erkendelses- og arbejdsformer. I vekselvirkning hermed skal eleverne have mulighed for at anvende og udbygge de tilegnede kundskaber og færdigheder gennem undervisningen i tværgående emner og problemstillinger.

Ifølge folkeskolelovens § 18, stk. 4, skal lærer, pædagog og elev løbende samarbejde om fastlæggelse af målene for elevens arbejde. Desuden skal undervisningsformer, metoder og stofvalg i videst muligt omfang foregå i samarbejde mellem lærer og elever. Samarbejdet mellem lærer, pædagog og elev skal naturligvis både ses i lyset af den overordnede formålsbestemmelse samt formålet for fagene, henholdsvis historie, samfundsfag og kristendomskundskab, og fagenes kompetencemål.

Prøven med selvvalgt problemstilling skal afspejle undervisningen, som beskrevet i folkeskoleloven for de enkelte fag.

Prøvegrundlag (Fælles Mål)

Kravene i fagene historie, kristendomskundskab og samfundsfag, som de er beskrevet i Fælles Mål og i bekendtgørelsen, danner grundlaget for tilrettelæggelsen af prøverne i fagene. Ifølge folkeskolelovens § 18, stk. 3, skal undervisningens indhold fastlægges således, at kravene kan opfyldes ved prøven i de enkelte fag.

Ifølge vejledningerne for fagene (se www.emu.dk) skal undervisningen indeholde en problemorienteret tilgang til emner/temaer, ligesom eleverne skal have arbejdet med forskellige kulturteknikker, der benyttes som redskaber til erkendelse og formidling. For historie og samfundsfag gælder, at eleverne skal opleve arbejdet med kildekritik som en naturlig arbejdsproces i faget. Kildekritik er en grundlæggende metode i både historie og samfundsfag og skal dermed også være en del af den daglige undervisning.

Prøveform og -indhold

Prøven med selvvalgt problemstilling er en praktisk-mundtlig prøve, som enten aflægges individuelt eller i grupper af 2-3 elever. Den enkelte elev træffer (med vejledning fra læreren) afgørelse herom, inden der trækkes emne/tema.

Prøven bygger på, at eleven/gruppen trækker et emne eller tema, der er kendt fra opgivelserne, og altså fra undervisningen. Et emne/tema er et bredt, fagligt fokusområde, der rummer flere faglige problemstillinger. Eleverne indkredser på baggrund af det lodtrukne emne/tema ét delemne og én problemstilling, som de via højst 5 kilder fordyber sig i og planlægger en fremlæggelse af. Som en del af arbejdet fremstiller eleverne et produkt, der bidrager til og understøtter besvarelsen af problemstillingen. Eleverne kan kun deltage i prøven, hvis problemstilling, kilder og produkt er godkendt af læreren og skolens ledelse samt afleveret rettidigt til censor.

Ud fra hver gruppes problemstilling formulerer læreren 2-3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål, som inddrager fagets kompetenceområder. De lærerstillede spørgsmål er ekstemporale og skal sendes til censor sammen med det øvrige prøvemateriale. Prøvematerialet kan sendes digitalt eller i papirkopi. Kontakt gerne censor for udvælgelse af, hvilket materiale censor ikke på forhånd har adgang til, og som derfor skal gøres tilgængeligt for censor. Censor skal have mulighed for at kende alt prøvemateriale. Medsend et vellignende foto af produkter, evt. vedhæftet korte beskrivelser.

Eleverne skal i begyndelsen af prøveforløbet orienteres om prøvens forløb, herunder opgivelser, prøvekrav og vurderingskriterier, ligesom eleverne skal have kendskab til, hvad prøvens enkelte dele skal indeholde (ifølge prøvebekendtgørelsen § 3).

Tidligst 1. april trækker eleverne et emne/tema blandt det opgivne stof. Det trukne emne/tema er dermed den enkelte elevs/gruppens prøvegrundlag, og det er inden for denne ramme, at eleverne udarbejder en problemstilling og et produkt. Produktets rolle er i formidlingsøjemed at understøtte faglige pointer.

Arbejdet med besvarelsen af problemstillingen gennemføres i den sidste del af undervisningstiden og med vejledning fra læreren. Klassen skal have min. 6 vejledningslektioner med faglæreren. Vejledningsforløbet kan enten foregå samlet for hele klassen eller for de enkelte grupper. Eleverne skal i denne periode have adgang til internet, bøger og andet materiale anvendt i undervisningen. Det kan være nyttigt at inddrage Pædagogisk Læringscenter på skolen i vejledningsperioden.

På selve prøvedagen får eleverne forberedelsestid umiddelbart forud for prøveafholdelsen, hvor der blandt andet arbejdes med de lærerstillede ekstemporale spørgsmål. Hertil gives forberedelsestid svarende til 25 minutter til elever, der arbejder individuelt, 40 minutter til grupper med to og 55 minutter til grupper med tre elever.

Hjælpemidler

§ 24 Hjælpemidler kan anvendes under en prøve, i det omfang det fremgår af bilag 1 og 2.

Fagbilag 1

Historie:

12.7. Ved prøven må der anvendes alle de specifikke hjælpemidler, som har været anvendt i den daglige undervisning. Specifikke hjælpemidler, som ikke kan medbringes eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens næremere anvisninger tilgås via internettet.

Samfundsfag:

13.7. Ved prøven må der anvendes alle de specifikke hjælpemidler, som har været anvendt i den daglige undervisning. Specifikke hjælpemidler, som ikke kan medbringes eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens næremere anvisninger tilgås via internettet.

Kristendomskundskab:

14.7. Ved prøven må der anvendes alle de specifikke hjælpemidler, som har været anvendt i den daglige undervisning. Specifikke hjælpemidler, som ikke kan medbringes eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens næremere anvisninger tilgås via internettet.

Prøvebekendtgørelsen

Alle hjælpemidler, som har været benyttet i den daglige undervisning, må benyttes ved prøven.

Hjælpemidler kan f.eks. omfatte:

- egne udførte noter og opgaver (kun noter udarbejdet i forberedelsestiden må medbringes til selve prøven)
- digitale læremidler med alle de programmer/portaler, som eleverne har benyttet i undervisningen
- opslagsværker og ordbøger
- skrive- og tegneredskaber
- materialer benyttet i undervisningen, fx bøger, kildesamlinger, modeller, analyseværktøjer, lærerens selvproducerede kompendier

Skolens leder skal til stilling til, om de hjælpemidler, eleven benytter ved prøven kan tilgås lokalt (fx på elevens computer, usb-stik, elevens eller skolens drev/lukkede netværk) eller medbringes i papirform inden, der gives tilladelse til at tilgå hjælpemidler via internettet.

Anvendelse af it

§ 24, stk. 2. Medmindre det fremgår af bilag 1 og 2, må internettet ikke anvendes til at søge efter, tilgå eller anvende hjælpemidler, herunder informationer, noter, værktøjer mv., og må eleverne ikke kommunikere eller dele deres dokumenter med andre under prøven.

Prøvebekendtgørelsen

Skolens leder skal tage stilling til, om de programmer, digitale værktøjer og/eller digitale undervisningsmaterialer, som eleven kan benytte ved prøven kan tilgås lokalt (fx på elevens

computer, usb-stik, elevens eller skolens drev/lukkede netværk) eller medbringes i papirform, inden der gives tilladelse til at tilgå hjælpemidler via internettet eller i skyen.

Internettet må ikke bruges til at søge efter ny viden i prøvesituationen, hvis der stilles opgaver i områder, som eleven ikke har modtaget undervisning i.

Skolens leder kan fx give tilladelse til, at eleverne må tilgå www.historielab.dk, hvis siden ikke kan tilgås offline. Eleven må under prøven anvende egne materialer, som ligger under elevens eget login. Hvis der i undervisningen har været arbejdet med andet materiale, som ikke er udarbejdet af eleven, skal disse materialer kopieres til elevens eget login, hvis eleven skal have adgang til materialet under prøven. Der er ikke tilladt at søge frit i andres materialer efter et specifikt emne eller vejledning til at løse en opgave.

Det samme gør sig gældende for fx www.youtube.com, hvor eleven kan vælge at føje udvalgte filer til egen konto, som skolelederen kan give tilladelse til, at eleven kan tilgå i prøvesituationen.

Inden for de godkendte rammer er det vigtigt, at læreren drøfter med eleverne, hvilke hjælpemidler de er fortrolige med og vil kunne have brug for og glæde af i forberedelsen.

Det er vigtigt, at skolelederen informerer eleverne grundigt om reglerne for såvel brug af internet som konsekvenserne af snyd under prøverne. Adgangen til internettet forudsætter, at skolelederen gennem tilsyn sikrer, at eleverne ikke overtræder reglerne.

For at understøtte tilsynets arbejde i prøvesituationen kan skolens leder i samarbejde med faglærere udarbejde oversigter over tilladte hjælpemidler, herunder internetsider, som eleverne må anvende ved prøven.

Eksempler på enkeltfaglige prøveforløb

Eksempel fra historie

Emne fra undervisning: **"Den kolde krig"**

Problemstillinger fra undervisningen: "Hvorfor kom det til en konflikt mellem Øst og Vest?" "Kunne konflikten have været undgået?"

Elevens / gruppens træk af emne: **"Den kolde krig"**.

Elevens / gruppens valgte delemne: "Marshall-hjælpen".

Elevens / gruppens problemstilling: "Hvilken indflydelse havde Marshall-hjælpen på udvikling i henholdsvis Øst- og Vesteuropa?"

Produkt: En collage, som viser udviklingen hhv. i Øst og Vest. Grafer og billeder + tekst og tegninger.

Lærerstillede, ekstemporale spørgsmål:

"Hvordan spillede de klassiske ideologier ind i konflikten under den kolde krig?"

"Er der noget, som historisk set (før den kolde krig) kan forklare væsentlige forskelle mellem Rusland (USSR) og USA? ", "Hvordan fremstilles og bruges den kolde krig i dag i fx den politiske debat?"

Eksempel fra samfundsfag

Emne fra undervisningen: **"Politik og ideologi"**

Problemstillinger fra undervisningen: "Hvordan hænger politik og ideologi sammen?" Hvilken indflydelse har ideologierne på politikken i rød og blå blok? Lever ideologierne i dagens Europa?

Elevens /gruppens træk af emne: **"Politik og ideologi"**.

Elevens /gruppens valgte delemne: "Ideologi i dag".

Elevens /gruppens selvvalgte problemstilling: "Har de klassiske ideologier spillet fallit i dagens Danmark?"

Produkt: En lydreportage på baggrund af elevens /gruppens interviews med ungdomspolitikere.

Lærerstillede, ekstemporale spørgsmål:

"Beskriv og giv eksempler på sammenhængen mellem velfærd, økonomi og ideologi? Overvej ligheder og forskelle mellem Danmark og et andet land i Europa". "Hvordan spiller ideologier en rolle i det europæiske samarbejde i dag?"

Eksempel fra kristendomskundskab

Emne fra undervisningen: **"Mødet mellem Kristendommen og Islam"**

Problemstillinger fra undervisningen: "Er de to religioner mest præget af forskelle eller ligheder?"
"Hvorfor opstår der splid mellem de to religioner?"

Elevens/gruppens træk af emne: **"Mødet mellem Kristendommen og Islam"**

Elevens / gruppens delemne: "Gengældelse i Bibelen og Koranen".

Selvalgt problemstilling: "Findes der i skrifterne belæg for, at gengældelse er mere acceptabelt i den ene af de to religioner?"

Produkt: Elevproduceret filmklip, som viser korte interviews med præst og imam samt centrale citater fra Bibelen og Koranen.

Lærerstillede, ekstemporale spørgsmål:

"Hvilke andre religioner har tradition for gengældelse?"

"Hvordan kan spørgsmålet om gengældelse også hænge sammen med begrebet "retfærdighed", som er centralt i flere religioner?"

"Hvilken betydning har begrebet "retfærdighed" i forholdet religion og samfund?"

Faglige områder

Prøvernes faglige grundlag er beskrevet i de enkelte fags kompetenceområder og kompetencemål. Opgivelserne til prøven skal dække alle fagets færdigheds- og vidensområder inden for trinforløbet 8.- 9. klasse, i kristendomskundskab evt. også 7. klasse. Ved planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen i begyndelsen af skoleåret skal de enkeltfaglige kompetenceområder derfor være i fokus.

Et emne/tema omfatter oftest flere kompetencemål og færdigheds- og vidensområder. Det er muligt at læse mere om de enkelte kompetenceområder i de enkelte fags læseplaner og vejledninger til fagene (www.emu.dk). Læseplanerne er bindende, når de er vedtaget lokalt.

Kompetenceområder fra Fælles Mål:

Historie

- Kronologi og sammenhæng
- Kildearbejde
- Historiebrug

Kristendomskundskab

- Livsfilosofi og etik
- Bibelske fortællinger
- Kristendom
- Ikke-kristne religioner og andre livsopfattelser

Samfundsfag

- Politik
- Økonomi
- Sociale og kulturelle forhold
- Samfundsfaglige metoder

Ifølge prøvebekendtgørelsen så prøves eleverne i de enkelte fag– med udgangspunkt i en selvvalgt problemstilling – i hvor høj grad denne kan inddrage relevante færdigheder og viden, der demonstrerer kompetencer indenfor og på tværs af kompetenceområderne. Jf. vurderingskriterierne i de enkelte fag senere i denne vejledning.

Prøveforløb – trin for trin

Prøveforløbet kan tidligst sættes i gang 1. april, hvor eleverne trækker emne/tema. Selvom prøven igangsættes før udtræk af faget, vil træk af emner/tema være bindende, og skoleledelsen skal være til stede. Tidspunktet for hvornår prøveforløbet igangsættes, besluttet lokalt på skolen af skolen.

Prøven forløber således, trin-for-trin:

1. Opgivelser

Læreren udarbejder sammen med klassen opgivelser med angivelse af emner/temaer og tilhørende problemstillinger, som har været genstand for undervisningen på 8.- 9. klassetrin, i kristendomskundskab evt. også 7. klasse. Udgangspunktet for dette arbejde kan være lærerens årsplan for faget og klassen. Opgivelserne vil støtte eleverne i deres arbejde med den selvvalgte problemstilling. Opgivelserne skal omfatte minimum 4 emner/temaer, som dækker alle fagets kompetenceområder (færdigheds- og vidensområder). Der skal i opgivelserne være en tydelig sammenhæng mellem emne/tema og Fælles Mål for faget. Skoleledelsen skal godkende og underskrive opgivelserne, inden de sendes til censor.

2. Træk af emne/tema

Eleverne trækker, enten individuelt eller i grupper, et emne/tema blandt de minimum 4 opgivne emner/temaer. Dette sker tidligst 1. april og senest 5 dage før de skriftlige prøver. De enkelte emner/temaer skal være så bredt formuleret, at det er muligt at arbejde med faglige

problemstillinger på tværs af fagets kompetenceområder. Trækning af emne/tema foregår under overværelse af skolens ledelse. Træk af emne/tema er bindende og kan ikke ændres.

3. Valg af delemne/tema

Eleverne indkredser, under lærerens vejledning, et delemne inden for det trukne emne/tema, som de ønsker at fordybe sig i. Delemnet må gerne have været genstand for undervisningen. Delemnet skal godkendes af læreren.

4. Valg af problemstilling

Eleverne formulerer, under lærerens vejledning, et udkast til en problemstilling i relation til det godkendte delemne. Den faglige problemstilling kan være kendt fra undervisningen, men må også gerne være forskellig fra de faglige problemstillinger, som eleverne tidligere har arbejdet med i undervisningen. Problemstillingen skal godkendes af læreren.

5. Valg af kilder

Eleverne udvælger og inddrager, under lærerens vejledning, højst 5 kendte/ukendte kilder til undersøgelse af deres selvvalgte problemstilling. Dette arbejde påbegyndes i vejledningsperioden. De kildetyper, eleverne vælger, skal indgå i opgivelserne og være på dansk. Hvis kilden ikke findes på dansk, skal den oversættes. Kildetyper skal være kendt fra undervisningen, da der kan være stor forskel på at arbejde med fx en lovtekst, en spillefilm eller en grafisk fremstilling. Kilderne skal godkendes af læreren.

6. Valg af produkt

Eleverne vælger og fremstiller, under lærerens vejledning, det produkt, som skal understøtte formidlingen af deres problemstilling til selve prøven. Produkterne fremstilles uden for undervisningen, men inden prøvematerialet sendes til censor. Produktet skal godkendes af læreren.

7. Godkendelse af elevernes prøvemateriale

Eleverne afleverer delemne, problemstilling, kilder og produkt i en form, der kan gøres tilgængelig for censor. Det samlede prøvemateriale skal godkendes af læreren, inden det sendes til censor. Aflevering af problemstilling, kilder og produkt er en forudsætning for, at eleverne kan deltage i prøven.

8. De lærerstillede, ekstemporale spørgsmål

Læreren formulerer 2-3 uddybende, brede spørgsmål (analyserende, vurderende eller perspektiverende) ud fra elevens/gruppens problemstilling. De lærerstillede spørgsmål skal være ukendte (ekstemporale) for eleverne og udleveres umiddelbar før selve prøven. De lærerstillede spørgsmål skal være med til at sikre, at eleverne berører alle fagets kompetenceområder og opgivelserne. De lærerstillede spørgsmål kan være støttet af kendte kilder fra undervisningen

9. Prøvematerialet sendes til censor

Læreren skal sikre, at opgivelser, elevernes problemstillinger, kilder og produkter samt de lærerstillede spørgsmål gøres tilgængelige for censor, således at censor har prøvematerialet i hænde senest 14 dage forud for prøven. Prøvemateriale kan sendes digitalt eller i papirkopi. Kontakt gerne censor for udvælgelse af, hvilket materiale censor ikke på forhånd har adgang til, og som derfor skal gøres tilgængeligt. Censor skal have mulighed for at kende alt prøvemateriale. Medsend et vellignende foto af produkter, evt. vedhæftet korte beskrivelser.

10. Prøvedagen

På selve prøvedagen, og umiddelbart før prøven, skal eleverne tildeles forberedelsestid. I forberedelsen må eleverne benytte alle de specifikke hjælpemidler, som har været anvendt i den daglige undervisning. Specifikke hjælpemidler, som ikke kan medbringes eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens nærmere anvisninger tilgås via internettet.

Eleverne må dog ikke på internettet søge efter, tilgå eller anvende øvrige hjælpemidler, end dem de har anvendt i daglige undervisning eller kommunikere med nogen uden for lokalet - heller ikke via sociale medier. Forberedelsestiden indledes med, at eleverne får udleveret de lærerstillede, ukendte spørgsmål.

a. Forberedelsestiden

I forberedelsestiden besvarer og tilrettelægger eleverne besvarelsen af de lærerstillede spørgsmål samt finpudser disposition og noter til brug ved prøven.

Forberedelsestiden er:

25 minutter for én elev

40 minutter for to elever

55 minutter for tre elever

b. Selve prøven

Prøven skal afholdes umiddelbar efter forberedelsestiden. Prøven omfatter besvarelse/belysning af elevernes valgte problemstilling, med inddragelse af kilder og produkt, samt elevernes besvarelse af de lærerstillede spørgsmål. Dette foregår som en faglig samtale på baggrund af det samlede prøvemateriale.

Prøvetid (inklusive votering) er:

25 minutter for én elev

40 minutter for to elever

55 minutter for tre elever

Der gives individuelle karakterer.

Uddybning af prøvens elementer

Ad 1. Principper for opgivelser

Når eleverne er orienteret om reglerne for prøven, kan de være medbestemmende ved udvælgelsen af opgivelserne. Eleverne kan gøres bekendt med opgivelserne ved, at der uddeles kopier til klassen, og opgivelserne bliver dermed et naturligt sted for eleverne at orientere sig, når de arbejder med deres selvvalgte problemstilling. Opgivelserne skal være tilgængelige for eleverne under hele prøveforløbet og sendes til censor (senest 14 dage før prøvedagen). På Styrelsen for Undervisning og Kvalitets forlangende kan de indhentes fra skolerne.

Opgivelserne er i princippet individuelle, men af praktiske grunde vil de hovedsagligt være fælles for hele klassen. Under alle omstændigheder gælder det forhold, at tekster og andre udtryksformer, der opgives, skal have været genstand for undervisningen. Det kan altså ikke være tilfældige tv-indslag eller film, som eleverne har mødt uden for skolen. Enkelte elevers/gruppers individuelle opgivelser noteres særskilt på oversigten eller på et bilag til denne. Eleverne må ved den mundtlige prøve desuden inddrage relevant viden, som er erhvervet uden for undervisningen.

Det er skolelederen, der med sin underskrift skal godkende opgivelserne, og som altså har det formelle ansvar for, at de er i overensstemmelse med kravene til både mht. indhold og omfang. Skoleledelsen skal underskrive opgivelserne, inden de sendes til censor.

Samlet skal opgivelserne være dækkende for alle kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne for det enkelte fag efter 9. klasse (www.emu.dk). Opgivelserne danner forbindelse mellem årenes undervisning og prøven. Opgivelserne kan derfor med fordel udarbejdes på baggrund af årsplaner for 8. og 9. klasse. Opgivelserne er et udtryk for, hvilke emner, temaer og problemstillinger, der har været arbejdet med i undervisningen.

Der skal opgives et alsidigt stof inden for fagets kompetenceområder, derfor gælder følgende specifikke krav:

- Opgivelserne skal omfatte minimum 4 emner/temaer med tilhørende problemstillinger.
- Opgivelserne skal på tværs af alle emner/temaer indeholde:
  - o Minimum fem eksempler på andre udtryksformer end tekst (angiv hvilke)
  - o Minimum fire kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) – heraf mindst én it-baseret.

Opgivelserne skal *ikke* angives med normalsidetal, idet omfanget af de opgivne materialer – tekster og andre udtryksformer m.v. – vil variere afhængig af:

- den indbyrdes fordeling mellem disse
- hvorledes de er indgået i undervisningen
- deres karakter og sværhedsgrad

Alt materiale, der danner grundlag for både den indholdsmæssige og den praktiske tilrettelæggelse af prøven, skal opgives. Dette behøver ikke at gælde alt det materiale, der er arbejdet med i undervisningen, blot de samlede opgivelser alle fagets kompetenceområder.

Vær som lærer opmærksom på at eleverne i forberedelsestiden kun må benytte de hjælpemidler, der har været anvendt i den daglige undervisning. Opgivelserne skal derfor rumme disse, førend eleverne kan tilgå dem i forberedelsen.

Internettet må ikke bruges i forberedelsen til at søge efter, tilgå eller anvende hjælpemidler udover de opgivne.

Opgivelserne opstilles således, at det fremgår tydeligt, hvilke emner/temaer og problemstillinger der har været arbejdet med i den periode, der ligger til grund for opgivelserne af stoffet – ofte svarende til de seneste to års undervisning i faget.

Der skal i opgivelserne være en tydelig sammenhæng mellem emne/tema og Fælles Mål for faget, således at der ikke er tvivl om, at opgivelserne dækker alle fagets kompetenceområder, hvilket fx kan se således ud:

Eksempel på et skema til opgivelser – et uddrag

Emne til udtræk	Problemstillinger behandlet i undervisningen	Faglige begreber fra undervisningen	Tekster og andre udtryksformer	Kompetence områder (færdigheds- og vidensmål)	Læringsmål
Religiositet	Hvad er religion og hvad kendetegner religioner? Hvilke begreber bruger man, når man taler om religion? Hvorfor bliver folk religiøse?	Religionernes mysterier og frelse Læresætninger Myter og fortællinger Sociale aspekter Materielle ting Ritualer Oplevelser, følelser og erfaringer Etik	Liv og religion 7/8, s. 4-27 Grafik: Ninian Smarts dimensionsmodel, s. 26 Kortfilm: En kort film om tro af Nikolaj Østergård (2005). Link: http://filmcentralen.dk/grundskolen/film/kort-film-om-tro Artikel og undersøgelse: Kan en fanklub være en religion? Link: http://videnskab.dk/kultur-samfund/kan-en-fanklub-vaere-en-religion	Livsfilosofi og etik (trosvalg og tilværelsestyndning) Kristendom (kristne udtryk) Ikke-kristne religioner og livsopfattelser (hovedtræk, grundbegreber og fremtrædelsesformer)	Kan forklare og anvende begreberne i Ninian Smarts dimensionsmodel. Kan fortælle via en voxpath *, hvordan den religiøse dimension kommer til udtryk i menneskers liv. Kan give flere begrundelser for, hvorfor folk bliver religiøse eller ateister.

Kulturteknik/produkt: *Voxpop, interviewindslag, hvor en række, evt. tilfældigt udvalgte, personer i kort form udtaler deres mening om et bestemt emne. (kilde: denstoredanske.dk).

Opgivelserne danner ligeledes grundlag for de emner/temaer, som eleverne trækker lod mellem. Opgivelserne skal være med til at sikre, at eleverne har et fagligt fundament til arbejdet med deres selvvalgte emne/tema, ligesom de udgør en fælles reference for samtalen ved prøven, særligt ved de lærerstillede spørgsmål. Opgivelserne kan med fordel omfatte vigtige faglige begreber samt læringsmål, da det vil støtte eleverne i, hvad der forventes af dem ud fra det opgivne materiale.

Tekster og andre udtryksformer

Opgivelserne skal omfatte tekster og minimum fem eksempler på andre udtryksformer – fx film, grafik, lyd, billeder, dilemmaspil, besøg ud af huset samt genstande. Angiv typen i opgivelserne. Opgivelserne skal indeholde teksttyper inden for både fiktion og ikke-fiktion.

Eksempler på teksttyper (fiktion og ikke-fiktion)

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
Artikler, breve, sangtekster, lovttekster, baggrundstekster og uddrag af historiske fortællinger.	Uddrag af religiøse tekster og bøger (eventuelt i bearbejdet form), myter og fortællinger, avisartikler, sangtekster, lovttekster og baggrundstekster.	Artikler, lovttekster, uddrag af partiets og organisationers informationsmaterialer, breve, sangtekster og baggrundstekster.

Eksempler på andre udtryksformer (fiktion og ikke-fiktion)

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, genstande, pressefotos eller hjemmesider og ekskursioner. <u>Fiktion:</u> Film, kunstbilleder, dilemmaspil, computerspil og musik.	<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, genstande der indgår i religiøse sammenhænge, pressefotos eller hjemmesider og ekskursioner. <u>Fiktion:</u> Musikvideoer, kunstbilleder, computerspil og musik.	<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, pressefoto, grafer, statistikker og ekskursioner. <u>Fiktion:</u> Film, computerspil, dilemmaspil og musik.

Kulturteknikker og produkter

Opgivelserne skal omfatte angivelse af minimum fire kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) – heraf mindst én it-baseret – som eleverne har anvendt i undervisningen.

En kulturteknik er et redskab, der anvendes i forbindelse med elevernes erkendelse og formidling af et bestemt emne/tema. Kulturteknikker kan for eksempel være interviewteknikker, færdigheder i at bruge et bestemt program til grafisk fremstilling, udarbejdelse af tidslinjer, manuskripter til et rollespil, tilrettelæggelse af en kortfilm eller en tale. De mest almindelige kulturteknikker er at læse og skrive.

Ved brug af forskellige kulturteknikker kan elevernes fremstille forskellige produkter. Eksempler på

produkter fremstillet med forskellige kulturteknikker kan for eksempel være et web 2.0 produkt, tidslinjer, statistiske fremstillinger, tredimensionelle produkter, dramatisering og rollespil, voxpop med interviews eller præsentationsprodukter fx en Prezi eller Power Point.

Kulturteknikkerne kan i opgivelsernes angives ved hvert emne/tema eller i en samlet oversigt.

Eleverne skal til prøven fremstille et produkt ved brug af kulturteknikker, der understøtter erkendelsen og formidlingen af den selvvalgte problemstilling til prøven (læs mere under punktet 'principper for produktet'). En varieret brug af forskellige kulturteknikker og fremstilling af produkter vil sikre, at alle elever har de rette forudsætninger for at udarbejde et produkt.

Ad 2. Principper for lodtrækning af emner/temaer

Inden lodtrækningen af emner/temaer skal eleverne vælge, om de vil gå op enkeltvis eller i en gruppe på 2-3. Dette valg skal foregå i tæt samarbejde med læreren. Læreren kan dermed godt vejlede eleverne i forhold til deres valg, men det er eleven selv, der vælger.

Lodtrækningen kan foregå tidligst 1. april og senest 5 dage før de skriftlige prøver.

Lodtrækningsdatoen aftales lokalt på skolen med ledelsen, da lodtrækning af emner/temaer skal overværes af en repræsentant fra skolens ledelse.

Lodtrækningen er bindende for elevens/gruppens arbejde frem mod prøven. Skulle der efterfølgende evt. opstå uoverensstemmelser i en gruppe, så kan gruppen vælge at gå til prøven enkeltvis eller i en mindre gruppe. Denne ændring skal dog altid godkendes af skolens ledelse. Frem til aflevering af prøvematerialet til censor er det muligt at vælge et andet delemne og problemstilling, men stadig inden for samme lodtrukne emne/tema. Det lodtrukne emne/tema følger således eleven, uanset gruppen, og kan ikke ændres undervejs.

Ved lodtrækningen skal der være minimum 4 emner/temaer, som eleverne kan trække imellem. De emner/temaer, som eleverne kan trække imellem er ligeledes de emner/temaer, der fremgår af opgivelserne.

Alle de opgivne emner/temaer skal være repræsenteret *ligeligt* ved lodtrækningen. Enkelte emner/temaer må således *ikke* være overrepræsenteret. Antallet af emner/temaer skal være konstant ved hver lodtrækning. Det betyder, at hvis den pågældende klasse fx har opgivet fire emner/temaer, så skal alle fire emner/temaer være tilgængelige og ligeligt fordelt ved hver gruppes træk af emne/tema. Dette kan fx gøres ved at lægge sedlen tilbage efter hver gruppes træk. Emner og temaer må gerne gå igen flere gange ved lodtrækningen. Dette kan gøres ved at udarbejde 8 sedler ved 4 emner/temaer, hvor hvert emne/tema fremgår to gange ved hver lodtrækning.

Der skal ikke være et bestemt antal, svarende til et bestemt antal elever/grupper.

Ad 3. Principper for vejledning af eleverne

Prøven er påbegyndt, når eleverne har trukket deres emne/tema. I princippet begynder vejledningen af eleverne også denne dag, selvom I selvfølgelig har drøftet prøvens rammer og indhold med eleverne i undervisningen op til prøven.

Klassen skal minimum modtage 6 undervisningslektioner med vejledning fra faglæreren. Vejledningstiden kan fordeles som vejledningstid henholdsvis før og efter offentliggørelsen af prøverne i udtræk. Læreren kan med sin klasse aftale en plan A og en plan B i forhold til, om faget bliver udtrukket eller ej.

Fra udtrækstidspunktet til sidste skoledag vil det være en fordel at planlægge undervisningen i fagene, så man via fleksibel skemalægning, sikrer tilstrækkelig tid til vejledning.

Læreren aftaler en afleveringsdato med klassen, således at læreren har tid til at gennemse og godkende materialet samt evt. efterspørge mangler. Elever/gruppen kan ikke gå op til prøven, hvis alt materialet ikke er afleveret rettidigt. Afleveringsdatoen for eleverne skal afstemmes således, at læreren også har tid til at udarbejde de ukendte, lærerstillede spørgsmål. Vær opmærksom på, at prøvematerialet skal sendes til censor senest 14 dage før prøven, herunder produktet (eller billede af produktet). Prøvematerialet, dette gælder også produktet, kan ikke ændres efter afsendelsen til censor.

Læreren vejleder eleverne i valg af delemne/-tema, formulering af problemstilling, valg af produkt samt overvejelser mht. disposition og formidling. Læreren kan opfordre eleven til at orientere sig i opgivelserne og evt. noter fra undervisningen for på den måde at danne sig et overblik over det pågældende emne/tema og det faglige fundament fra undervisningen.

Prøven kan med fordel forberedes i løbet af året i den daglige undervisning, hvor det anbefales, at eleven udarbejder noter eller logbog i forbindelse med hvert emne/tema. På klassen kan I ligeledes samle op efter hvert emne/tema og udarbejde en oversigt med fx delemner, mulige problemstillinger og kilder. Hertil kan bruges en række digitale delingsværktøjer såsom Padlet, Mindmeister eller Google Docs.

Ad 4. Principper for delemner og problemstilling

Når eleverne, individuelt eller i grupper, har trukket et af de opgivne emner/temaer, kan de med vejledning fra læreren indkredse et delemne inden for det emne/tema, som de vil undersøge nærmere. Eleven/gruppen må gerne tage udgangspunkt i de delemner, der har været genstand i undervisningen og fremgår af opgivelserne. Eleven/gruppen kunne begynde med at udfylde en oversigt som denne, inden de beslutter sig for, hvilken problemstilling som de vil fordybe sig i.

Eleven/gruppen vælger eller formulerer en problemstilling som grundlag for en faglig undersøgelse. Læreren skal godkende det ønskede delemne og den tilhørende problemstilling, så det sikres, at elevernes undersøgelse har faglig relevans i forhold til det lodtrukne emne/tema samt fagets kompetenceområder. Eleven/gruppen skal kunne argumentere for, hvorfor de netop vil undersøge den valgte problemstilling.

En faglig undersøgelse består af en række valg, og derfor skal følgende overvejes:

Hvilke arbejdsspørgsmål har jeg brug for?

Hvilke kilder skal jeg vælge?

Hvilke metoder vil jeg bruge?

Hvordan vil jeg undersøge kilderne?

Formuleringen eller udvælgelsen af den selvvalgte problemstilling foregår altså samtidig med overvejelser om valg af kilder, således at der er en tydelig sammenhæng mellem problemstilling og kilder. Problemstillingen til prøven skal være selvvalgt af den enkelte elev/gruppe. Kilderne må både være kendte fra undervisningen og ukendte.

Til selve prøven fremlægger eleverne en besvarelse/belysning af denne problemstilling.

Lodtrukket emne/tema:			
Underemner/-temaer som jeg kunne arbejde med	Forslag til problemstillinger	Forslag til kilder	Forslag til produkt

Formidling af en faglig undersøgelse består også af en række valg. Hvilke hovedpointer fandt jeg frem til? Hvordan fandt jeg ud af det? Hvordan kan jeg se det i kilderne? Hvordan understøtte produktet undersøgelsen hovedpointer? Var de valgte kilder brugbare i fht. min problemstilling? Ville jeg have tilrettelagt undersøgelsen anderledes, hvis jeg fik mulighed for det?

Prøven med selvvalgt problemstilling forudsætter, at eleverne er bekendt med at arbejde problemorienteret med fagets emner/temaer i undervisningen, som det også er gældende i Fælles Mål for alle tre fag.

Eleverne kan i den daglige undervisning, for eksempel efter hvert forløb, udarbejde eller vælge problemstillinger og finde kilder til hvert emne/tema, som de noter i en fælles oversigt, fx digitalt med ét af følgende programmer (Padlet eller Mindmeister). Denne fælles oversigt kan med fordel tages frem og anvendes umiddelbar efter, at eleverne har trukket deres emne/tema og støtte dem, når der skal vælges delemne, problemstilling og kilder.

Eksempler på elevers selvvalgte problemstillinger

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
"Hvilken indflydelse har Kanslergadeforliget haft for den danske velfærdsstat?"	"Hvordan påvirker hellig krig og terror ikke-ekstremistiske muslimers hverdag?"	"Velfærdsstaten: Har vi råd til at beholde vores velfærdssamfund med det forbrug, som vi har i dag?"
"1. Verdenskrig: Hvordan kunne konflikten have været undgået?"	"Har mennesket behov for at tro, og hvordan påvirker samfundet/sociale omgivelser, den religion man vælger/har?"	"Har det danske samfund siden indførelsen af Grundloven af 1849 ændret sig så meget, at kvinderne i dag har magten over mændene, og hvordan ser det ud globalt?"
"Hvordan oplevede dansksindede sønderjyder tysk militærtjeneste under 1. verdenskrig?"	"Hvordan kom reformationen til at påvirke kristendommen i Danmark?"	"Hvor stor indflydelse har EU for den enkelte dansker?"

Ad 5. Principper for udvælgelse af kilder

I elevernes undersøgelse af deres selvvalgte problemstilling inddrager eleverne med vejledning fra læreren 2-5 kilder. Eleverne skal kunne argumentere for, hvorfor de valgte kilder kan være med til at belyse den valgte problemstilling. Kilderne skal, særligt i historie og samfundsfag, underlægges en kildekritisk analyse (fx ophav, afsender, tendens og brugbarhed). Kilderne skal, med udgangspunkt i problemstillingen, bearbejdes (fx gennem en karakteristik, analyse og vurdering), således at eleverne på baggrund af undersøgelsen af kilderne frembringer viden. Udvalgte og relevante elementer af dette arbejde skal indgå til selve prøven.

Eleverne skal medbringe deres kilder til selve prøven, enten printet eller digitalt, så kilder kan indgå

som et naturligt samtalepunkt til prøven. Det kan være en fordel at markere det sted i kilden, som eleven/gruppen særligt har haft fokus på i deres undersøgelse.

I folkeskolen arbejder vi med en bred kildeforståelse, dvs. kilder kan omfatte alt materiale, der kan være til genstand for en faglig undersøgelse. Der kan vælges mellem mange forskellige kildetyper, både tekstbaseret og ikke-tekstbaseret, fiktion og ikke-fiktion. De kildetyper, som elever vælger, skal være kendte fra undervisningen, dvs. hvis eleverne vælger et uddrag af en spillefilm som kilde, så skal de være bekendt med, hvordan de analyserer, fortolker og anvender spillefilm som kilde i faget.

Alle kilder skal være på sproget dansk, men korte, letforståelige sætninger må være på engelsk. Eleven kan vælge at oversætte en kilde til dansk fra et andet sprog, men kun hvis der er arbejdet kildekritisk med oversættelser af kilder i undervisningen.

Kilderne skal gøres tilgængelige for censor i en kildeoversigt og vedhæftes elevernes problemstillinger (digitalt eller printet).

Eksempler på kildetyper, tekstbaseret (fiktion og ikke-fiktion)

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
Artikler, breve, sangtekster, lovtekster, baggrundstekster og uddrag af historiske fortællinger.	Uddrag af religiøse tekster og bøger - eventuelt i bearbejdet form, myter og fortællinger, avisartikler, sangtekster, lovtekster og baggrundstekster.	Artikler, lovtekster, uddrag af partiers og organisationers informationsmaterialer, breve, sangtekster og baggrundstekster.

Eksempler på andre udtryksformer

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, genstande, pressefotos og hjemmesider. <u>Fiktion:</u> Film, kunstbilleder, computerspil og musik.	<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, genstande, der indgår i religiøse sammenhænge, pressefotos og hjemmesider. <u>Fiktion:</u> Musikvideoer, kunstbilleder, computerspil og musik.	<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, pressefoto, grafer og statistikker. <u>Fiktion:</u> Film, computerspil og musik.

Eleverne kan vælge mellem følgende kilder:

- Kilderne kan være ukendte såsom kendte (fra undervisningen/opgivelserne).
- Kilderne skal bestå af tekster og andre udtryksformer (fx grafik, billede, udstilling, genstand, spillefilm og dokumentar)

- Kildetyper skal være kendt fra undervisningen, da der er stor forskel på at arbejde med hhv. en lovtæst, en spillefilm eller en grafisk fremstilling.

Hvis eleverne vælger referende kilder/baggrundstekster som en kilde, så skal disse kilder også underlægges en kildekritisk analyse og en bearbejdning gennem analyse og vurdering.

Kilderne skal være af en sværhedsgrad, længde og mængde, der gør, at det er realistisk for eleverne at læse/orientere sig og anvende kilderne i arbejdet med problemstillingen og udarbejdelsen af produktet. Fx kan eleverne anvende/angive uddrag af en film, en tekst eller en anden kilde fremfor at anvende hele kilden i arbejdet med problemstillingen.

Eleverne kan udover de opgivne kilder orientere sig i diverse grundbøger, leksika, artikler, film, dokumentar mm., som baggrundsstof til at forstå deres kilder og kildernes ophav. Elevernes primære baggrundsstof er opgivelserne. Baggrundslæsning kan være oplagt ved begrebsafklaringer eller andre faktuelle oplysninger, som kan støtte eleverne i arbejdet med deres problemstilling. Disse tekster er ikke kilder og skal derfor ikke bearbejdes i samme grad.

Ad 6. Principper for produktet

Som en del af forberedelsen til prøven vælger eleverne under vejledning af læreren at fremstille et produkt, som de skal anvende i besvarelsen af deres problemstilling. Elevernes produkt indgår som en del af grundlaget for elevernes besvarelse af problemstillingen.

Produktet kan bestå af flere elementer og flere kulturteknikker kan bringes i spil. Produktet behøver ikke at være hjemmelavet, men elementer skal være bearbejdet af eleven/gruppen.

Som udgangspunkt fremstilles produktet uden for undervisningen. Det er dog væsentligt, at læreren i forbindelse med vejledningen, har en dialog med eleverne om valg af produkt: Hvad ønsker eleverne at vise med produktet? Hvordan understøtter produktet formidlingen af problemstillingen? Er det et realistisk produkt at udarbejde og bruge under prøven mht. omfang/tid?

Det er tilladt, at eleverne vælger at anvende kulturteknikker, som de kender fra deres liv uden for skolen.

Eksempler på produkter udarbejdet med forskellige kulturteknikker

It-baserede produkter Et produkt udarbejdet vha. diverse web 2.0 programmer En kortfilm, tegnefilm, nyhedsindslag eller et interview En lydmontage, et stykke musik En præsentation udarbejdet vha. diverse it-baserede præsentationsværktøjer
Ikke it-baserede produkter En plakat, en tredimensionel genstand, et maleri, en tegneserie, noget syet, mv. Et rollespil, et interview, en dans, et stykke musik mv. Et skriftligt produkt

Det er måden, hvorpå eleverne vælger at inddrage produktet på til prøven, samt hvorvidt produktet understøtter formidlingen af faglige pointer, der vurderes, og dermed ikke, hvor flot eller fint produktet ser ud. Produktet skal sammen med det øvrige prøvemateriale sendes til censor seneste 14 dage før prøven (send evt. et billede af produktet). Produktet må ikke ændres efter afsendelse til censor.

Det er vigtigt, at læreren, forud for prøven og i forbindelse med vejledningen, gør eleverne opmærksomme på produktets funktion ved prøven. Produktet skal have en understøttende karakter i formidlingsøjemed.

Alle elever skal have samme forudsætninger for at udarbejde et produkt, og derfor skal eleverne i undervisningen have arbejdet med minimum fire kulturteknikker. Mindst én af disse skal være it-baseret (jf. krav til opgivelserne). Igennem den periode, der opgives stof fra, skal eleverne have anvendt de opgivne kulturteknikker i forbindelse med faglig formidling i et eller flere fag – altså ikke nødvendigvis i det udtrukne fag.

Ad 7. Principper for godkendelse af eleverne prøvemateriale

Eleverne kan kun gå til den mundtlige prøve, hvis alt prøvemateriale er godkendt og afleveret rettidigt. Det skal være censor i hænde senest 14 dage før prøvedagen. Elevernes prøvemateriale skal bestå af delemne, problemstilling, kilder og produkt (jf. denne vejlednings punkt 2-6 for krav til de enkelte prøveelementer samt punkt 9 med prøvematerialet som skal sendes til censor).

Det er elevens/gruppens ansvar at aflevere prøvemateriale samlet til læreren i en overskuelig form, som er lige til at sende til censor, også produktet. Den enkelte lærer aftaler med klassen, hvordan prøvematerialet skal afleveres (printet eller digitalt).

Eleven/gruppens prøvemateriale skal afleveres rettidigt, ellers kan eleven ikke gå op.

Ad 8. Principper for udarbejdelse af lærerstillede spørgsmål ud fra elevernes problemstillinger

Når eleverne har afleveret deres prøvemateriale formulerer læreren 2-3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål ud fra elevens/gruppens problemstilling. I princippet kan ingen elever/grupper få det samme sæt af lærerstillede spørgsmål. Læreren kan med fordel gøre sig tanker om de lærerstillede spørgsmål i forbindelse med vejledningen af eleverne/grupperne, så spørgsmålene på naturligvis kommer til at lægge i forlængelse af elevernes problemstilling.

Lærerens spørgsmål skal sikre den faglige bredde i forhold til faget og det trukne emne/tema. De lærerstillede spørgsmål skal udfordre eleverne udover deres egen undersøgelse af en faglig problemstilling og inddrage områder fra opgivelserne/fagets kompetenceområder, som eleverne ikke selv kommer ind på i deres fremlæggelse, fx nye perspektiver eller begreber. Lærerens spørgsmål skal som udgangspunkt være indenfor elevens/gruppens lodtrukne emne/tema, men hvor det er relevant og giver mening i forhold til elevens/gruppens problemstilling kan der perspektiveres til andre opgivne emner/temaer.

De lærerstillede spørgsmål skal være ukendte for eleverne, da det er prøvens ekstemporale element. De lærerstillede spørgsmål udleveres først til eleven/gruppen på prøvedagen ved forberedelsestidens begyndelse. Sammenhængen mellem den selvvalgte problemstilling og de lærerstillede spørgsmål kan vises ved dette eksempel fra samfundsfag:

Trukket emne/tema: *Retsstaten i Danmark*

Delemne: *Kriminelle i Danmark*

Selvvalgt problemstilling:

Hvorfor skal vi i et moderne demokratisk samfund som Danmark straffe kriminelle?

Kilder:

- Video: "Retsstaten - Hvorfor straffer vi?": <http://folkeskole.kenddinret.dk/>
- Case: "Silas 36 år", filmklip fra aftenshowet:
<http://www.dr.dk/Nyheder/Kultur/Medier/2014/03/19/205804.htm>
- Kronik: "Får offeret en chance til" af Marlene Duus, Politiken 20.02.2012.
<http://www.clioonline.dk/samfundsfaget/emner/samfund/forbrydelse-og- Straf/straf-i-danmark/en-chance-til/faar-offeret-en-chance-til/>

Lærerstillede spørgsmål:

1. *Sammenlign forskellige politiske partiers syn på retsstaten*
2. *Giv eksempler på lande, der har et meget anderledes retssystem end i Danmark*
3. *Overvej hvilken rolle medierne spiller i det danske retssystem*

I undervisningsvejledningen til fagene findes yderligere omtale af spørgsmål, der lægger op til undersøgelser på forskellige niveauer. Spørgsmålene skal på den ene side være relativt nemme at gå til – også for de fagligt udfordrede elever – men på den anden side skal de give fagligt dygtige elever noget at arbejde med, så eleven får mulighed for at demonstrere sine kompetencer. Det betyder, at spørgsmålene skal kunne rumme muligheder for, at eleverne kan foretage simple analyser, forholde sig til samt relatere og perspektivere til det opgivne stof. Det er med de lærerstillede spørgsmål muligt at tilpasse gruppens størrelse, faglige forudsætninger mm., således at alle elever bliver udfordret bedst muligt. De lærerstillede spørgsmål kan evt. suppleres med kendte kilder fra undervisningen, hvis det skønnes relevant.

De lærerstillede spørgsmål er ikke individuelle. Spørgsmålene stilles til gruppen, og det gruppens opgave at fordele spørgsmålene imellem sig i forberedelsestiden. Dette gælder særligt grupper bestående af 2-3 elever.

Ad 9. Prøvemateriale sendes til censor

Læreren skal sikre, at opgivelser, elevernes problemstillinger, kilder og produkter samt de lærerstillede spørgsmål gøres tilgængelige for censor 14 dage før prøvedagen. Efter aftale med censor kan materialet enten sendes elektronisk eller med almindelig post.

Eleven/gruppens prøvemateriale består evt. af en oversigt med følgende punkter samt evt. kilder og produkt som bilag:

- Eleven/gruppens navne
- Lodtrukket emne/tema
- Valgt delemne
- Begrundelse for valg
- Selvvalgt problemstilling
- Kildeoversigt (kilder vedlægges som bilag)
- Produktbeskrivelse (færdigt produkt som bilag)
- Evt. foreløbig disposition

Læreren skal aflevere følgende materiale til censor (kontakt evt. censor)

- Opgivelserne
- De lærerstillede, ukendte spørgsmål til hver elev/gruppe
- Tidsplan for prøvedagen

Censor skal have alt prøvematerialet i hænde senest 14 dage forud for prøvedagen.

Eleven/gruppens prøvemateriale kan ikke ændres efter afsendelsen til censor. Lærer og censor har mulighed for at drøfte, og evt. tilpasse, opgivelserne, de lærerstillede spørgsmål og tidsplan efter ønske fra både lærer og censor.

Ad 10a. Prøvedagen: Principper for forberedelse og hjælpemidler

Der afsættes forberedelsestid umiddelbart forud for eksaminationen svarende til 25 minutter til én elev, 40 minutter til grupper på to elever og 55 minutter til grupper på tre elever.

Forberedelsestiden bruges som udgangspunkt til at undersøge, besvare og strukturere de lærerstillede, ukendte spørgsmål. Eleverne skal vide, hvordan prøven forløber, og de skal vide, hvordan de bedst bruger forberedelsestiden. Det er kun elevernes besvarelser af de lærerstillede spørgsmål og noter hertil, som de udarbejder i forberedelsestiden, som må medbringes til selve prøven.

I forberedelseslokalet skal skolen sørge for adgang til notatpapir, blyanter o. lign., som eleverne kan benytte sig af under forberedelsen. Notatpapiret kan fx erstattes af en tablet, stillet til rådighed af skolen, hvis eleverne har erfaring med at benytte digitale redskaber til notattagning. Tabletten skal være "tom" og uden netadgang. Der må ikke kunne opstå tvivl om, at de notater, som eleverne medbringer til den mundtlige prøve, udelukkende er foretaget i forberedelsestiden.

Eleverne kan, hvis du finder tid til det, også anvende forberedelsestiden til at øve deres fremlæggelse samt evt. gennemgå og overveje væsentlige faglige pointer.

I forberedelsen må eleverne benytte alle de specifikke hjælpemidler, som har været anvendt i den daglige undervisning. Specifikke hjælpemidler, som ikke kan medbringes (fx i papirform) eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens nærmere anvisninger tilgås via internettet. Hvis fx emu.dk har været anvendt i den daglige undervisning, skal skolelederen give tilladelse til at eleverne kan benytte de relevante sider fra emu.dk.

Internettet må ikke bruges til at søge efter ny viden i prøvesituationen. Eleverne må ikke søge efter, tilgå eller anvende øvrige hjælpemidler på internettet, end dem de har anvendt i daglige undervisning. Se afsnittet om hjælpemidler side 3-4.

Skolen skal dog i alle tilfælde sikre, at eleverne ikke kan kommunikere med personer udenfor lokalet under forberedelsen og til selve prøven. Eleverne må under prøven ikke benytte adgang til e-mail eller sociale medier såsom Snapchat, Facebook, Twitter eller lignende. Eleverne må heller ikke samtale med andre elever end dem, de er i gruppe med.

Skolen sørger for, at forberedelseslokalet indeholder en computer med netadgang samt evt. opslagsværker, som eleverne kender fra undervisningen. Adgangen til internettet kan foregå på computere, tablets og smartphones. Det er på den baggrund vigtigt, at skolelederen informerer eleverne grundigt om såvel reglerne for brug af internettet som konsekvenserne af snyd under prøverne. Eleverne kan benytte internettet til at få adgang til egne noter, animationer, filmklip eller elektroniske opslagsværker, som har været anvendt i undervisningen.

Ad 10b. Prøvedagen: Eksaminationen

Til prøven, inklusiv karakterfastsættelse, afsættes 25 minutter til én elev, 40 minutter til grupper på to elever og 55 minutter til grupper på tre elever.

Elevernes samlede prøvemateriale (som er sendt til censor) er udgangspunktet for prøven og skal derfor medbringes til selve prøven, således at lærer og censor har mulighed for at stille spørgsmål til hele materialet.

Prøven afholdes efter følgende procedure:

- Eleverne præsenterer, med inddragelse af deres produkt og deres kilder, et svar på den problemstilling, som de har arbejdet med i relation til det lodtrukne emne eller tema.
Hjælpe midler: Kun disposition med enkelte talepunkter (Evt. via et præsentationsværktøj: Power Point, Prezi, Keynote o. lign.).
- Eleverne afgiver herefter en indledende besvarelse af de lærerstillede spørgsmål.
Hjælpe midler: Kun stikord /noter, der er nedskrevet i forberedelseslokalet.
- I forlængelse af elevernes præsentation og indledende besvarelse forsætter prøven som en samtale mellem elever og lærer. Censor kan stille uddybende spørgsmål til eleven/ gruppen.

Eleverne kan bruge op til en 1/3 (hhv. 7, 14 og 21 minutter) af den samlede prøvetid til fremlæggelse af deres faglige undersøgelse af den selvvalgte problemstilling (inkl. inddragelse af produktet og kilderne). Herefter fortsætter prøvetiden med besvarelse af de lærerstillede spørgsmål og en generel faglig samtale.

Undervejs i samtalen påhviler det læreren, at alle elever i gruppen får mulighed for at komme nogenlunde ligeligt til orde.

Målet er, at eksaminationen giver eleverne mulighed for at formulere, hvad de ved og kan, frem for at fokusere på det, de ikke ved.

Mundtlighed i forbindelse med prøven

Den mundtlige prøve kan betragtes som en samtalsituation om en faglig problemstilling. I denne situation er det elevernes opgave at formidle deres overvejelser, vurderinger og synspunkter til lærer og censor. Hvor godt det lykkes afhænger i vid udstrækning af elevernes evner til at disponere deres redegørelse og i at ræsonnere og formulere sig inden for en faglig sammenhæng, herunder også elevernes evne til at indgå i en uddybende diskussion. Derfor må eleverne have mulighed for både at give en længere, sammenhængende fremstilling uden at blive afbrudt, og at indgå i en samtale med lærer og censor med udgangspunkt i redegørelsen.

Ved prøven skal redegørelsen være rimelig disponeret, det vil sige sammenhængende og hensigtsmæssigt struktureret. Hvis eleverne går op i grupper, skal redegørelsen være disponeret således, at alle gruppemedlemmerne kommer nogenlunde lige meget til orde. En fremstilling, som ukritisk omfatter væsentlige og uvæsentlige iagttagelser i oplægget i tilfældig rækkefølge, vil ikke kunne vurderes som rimelig disponeret. En fremstilling, der er præget af vage og upræcise ord og vendinger og anden sproglig tomgang, må under alle omstændigheder bedømmes som en usikker fremstilling. Ved elevers visning af film ved prøven er det derfor vigtigt, at det drejer sig om korte klip med pointer.

Det er vigtigt, at eleverne kan redegøre og argumentere for deres synspunkter og konklusioner, men det vurderes lige så højt, hvis eleverne kan indgå i en drøftelse af forhold vedr. belysningen af deres problemstilling og tage stilling til lærers eller censors spørgsmål og argumenter.

Særligt vedr. kildearbejde i historie og samfundsfag:

Eleverne skal under prøven i historie og samfundsfag demonstrere deres kompetencer i kildeanalyse - bl.a. i deres behandling af de kilder, som belyser problemstillingen - ligesom de lærerstillede spørgsmål kan rette sig imod elevernes forståelse for og behandling af kilder. Alle kilder skal ikke gennemgås kildekritisk ved prøven, men elevernes oplæg skal bære præg af kompetencer i kildearbejde.

Vurderingskriterier

Karakteren gives på baggrund af en helhedsbedømmelse af elevernes evne til at opfylde en række af fagets mål i relation til det behandlede emne/tema med tilhørende lærerstillede spørgsmål. I vurderingen er det vigtigt at medtage præstationens såvel positive som negative sider. Det er vigtigt at understrege, at der er tale om en helhedsbedømmelse, hvor de kompetencer, eleverne har demonstreret, vægtes. Det er elevens demonstration af fagets kompetenceområder, der vurderes.

Vurdering af produkt

Elevernes produkt indgår ikke isoleret set i bedømmelsen, men indgår som en del af grundlaget for deres besvarelse, dvs. eleven/gruppen kan ikke gå til prøve uden et produkt, som er afleveret rettidigt til censor. Eleverne vurderes på deres anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer ift. belysning af deres problemstilling. Derfor er det centralt, i forbindelse med vejledningen forud for prøven, at læreren gør eleverne opmærksomme på produktets funktion ved prøven (jf. tidligere beskrivelse af produktets rolle i denne vejledning).

Vurdering af kompetencer: Historie

Eleven prøves – med udgangspunkt i en selvvalgt problemstilling – i hvor høj grad denne kan inddrage relevante færdigheder og viden, der demonstrerer kompetencer indenfor og på tværs af kompetenceområderne; kronologi og sammenhæng, kildearbejde og historiebrug.

Eleven demonstrerer kronologisk overblik samt gør rede for sammenhænge mellem kontinuitet og forandring i et samfunds udvikling over tid, herunder argumentere for mulige sammenhænge mellem årsager og konsekvenser (eller virkninger) i samfundsmæssige forandringer.

Eleven vurderer løsningsforslag på historiske problemstillinger på baggrund af analyse og fortolkning af anvendte kilder, herunder anvender faglige begreber.

Eleven diskuterer samspil mellem fortid, nutid og fremtid, herunder giver udtryk for en forståelse af, at de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte

Eleven perspektiverer den valgte problemstilling til andre historiske fænomener i fortid, nutid og fremtid indenfor det opgivne stof

Eleven begrundet og formidler en undersøgelse af en historiefaglig problemstilling, herunder inddrager produktet understøttende.

Jf. prøvebekendtgørelsen (fagbilag)

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=202890>

Eleven skal vise indsigt i det samlede prøvemateriale – præsentation af den selvvalgte problemstilling (dybde) og de lærerstillede spørgsmål (bredde). Det er for eksempel tilfældet, når eleven inddrager eksempler fra historien, benytter kronologi og sammenhængsforståelse, viser forståelse for forskellig brug af historien samt anvender faglige betegnelser og begreber til at belyse emne/tema, problemstillinger, spørgsmål mv., der danner grundlag for prøven.

Vurderingskriterierne dækker følgende områder

- Begrundet sammenhængen mellem valg af problemstilling, kilder og produkt
- Inddrager relevante færdigheder og viden om historiske forløb, begivenheder og perioder
- Viser kronologi og sammenhængsforståelse
- Inddrager kilder og anvendt kildekritik
- Kender og anvender historiebrug
- Anvender relevante faglige betegnelser og begreber i samtale om det faglige stof
- Redegør fagligt for sine synspunkter
- Inddrager produktet til at understøtte faglige pointer
- Perspektiver til relevante faglige sammenhænge og områder (fra undervisningen og opgivelserne)
- Disponering og selvstændighed

(Se bilag med skema samt nedenstående beskrivelser af karaktererne 2, 7 og 12)

Karakterfastsættelse i historie

Karakter	Betegnelse	Vejledende beskrivelse
12	Fremragende præstation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:</p> <p>er yderst velargumenteret og har fylde med både dybde og bredde</p> <p>anvender historie som refleksionsramme, hvor besvarelsen udtrykker bevidsthed om denne rammes afhængighed af tid, sted og ophav, herunder eleven selv</p> <p>demonstrerer sikker kronologisk forståelse i form af såvel begrundet og diskuterende brug af tolkninger af årsagssammenhænge bag historiske forløb, begivenheder og perioder som velvalgt brug af kronologi</p> <p>viser indsigt i, og inddrager funktionelt historiebrug ift. hvorledes historie bruges på forskellige måder med forskellige formål</p> <p>demonstrerer sikre færdigheder i at analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til problemstillingen</p> <p>demonstrerer sikker anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p> <p>Der kan være ubetydelige fejl og mangler i forhold til ovenstående.</p>
7	Den gode præsentation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål</p> <p>argumenterer fornuftigt og dækker væsentlige områder i forhold til materialet, der danner grundlag for prøven</p> <p>inddrager historiske forløb, begivenheder og perioder til belysning af materialet, der danner grundlag for prøven</p> <p>demonstrerer kronologisk forståelse i form af såvel relevant brug af tolkninger af årsagssammenhænge bag historiske forløb, begivenheder og perioder som relevant brug af kronologi</p> <p>viser indsigt i, hvorledes historie bruges på forskellige måder</p>

		<p>med forskellige formål viser grundlæggende færdigheder i at analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til problemstillingen viser grundlæggende anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p> <p>Der forekommer nogle fejl og mangler i forhold til ovenstående.</p>
2	Den tilstrækkelige præstation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:</p> <p>overvejende baserer sin redegørelse på udsagn, der i mindre grad er underbygget af argumenter og overvejelser. Præstationen savner fylde i mindre omfang inddrager historiske forløb, begivenheder og perioder. Valgene bærer præg af tilfældighed og belyser materialet, der danner grundlag for prøven, med svingende relevans demonstrerer kronologisk forståelse i form af usikker brug af tolkninger af årsagssammenhænge bag historiske forløb, begivenheder og perioder og brug af elementært kendskab til kronologi i mindre omfang viser forståelse for forskellige personers anvendelse af historien viser usikre, men tilstrækkelige færdigheder i at analysere og fastslå brugbarhed af de inddragede kilder i relation til problemstillingen viser usikker men tilstrækkelig anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p> <p>Der forekommer en del fejl og mangler i forhold til ovenstående.</p>

Vurdering af kompetencer: Kristendomskundskab

Eleven prøves – med udgangspunkt i en selvvalgt problemstilling – i hvor høj grad denne kan inddrage relevante færdigheder og viden, der demonstrerer kompetencer indenfor og på tværs af kompetenceområderne; livsfilosofi og etik, bibelske fortællinger, kristendom og ikke-kristne religioner og livsopfattelser.

Eleven forholder sig til den religiøse dimensions indhold og betydning i relation til grundlæggende tilværelsesspørgsmål og etiske principper samt belyse relationerne mellem grundlæggende værdier og centrale bibelske fortællinger

Eleven forholder sig til, hvad kristendom er og til hovedtræk i kristendommens historie, herunder folkekirkens betydning i Danmark samt til hovedtanker og problemstillinger i de store verdensreligioner og livsopfattelsers oprindelse, historie og nutidige fremtrædelsesformer

Eleven perspektiverer den valgte problemstilling til andre religiøse, etiske og/ eller livsfilosofiske fænomener i hverdagsliv og/ eller større sammenhæng indenfor det opgivne stof

Eleven anvender af faglige begreber

Eleven begrundet og formidler faglige sammenhænge og problemstillinger i forholdet mellem individ og religion samt religion og samfund, herunder inddrage produktet understøttende

Jf. Prøvebekendtgørelsen <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=202890>

Eleven skal vise indsigt i det samlede prøvemateriale – præsentation af den selvvalgte problemstilling (dybde) og de lærerstillede spørgsmål (bredde). Det er for eksempel, når eleven kan relatere emnet/temaet med tilhørende problemstilling til elevens egen hverdag og/eller til en større sammenhæng. Eleven perspektiverer det behandlede oplæg ved at lade sine erfaringer uddybe gennem mødet med det faglige stof. Det kan være i forhold til; elevens eget eller andres hverdagsliv, kulturrelaterede og samfundsmæssige spørgsmål og problemstillinger samt eksistentielle eller åndelige spørgsmål

Vurderingskriterierne dækker følgende områder

- Begrundet sammenhængen mellem valg af problemstilling, kilder og produkt
- Inddrager relevante færdigheder og viden om religion, etik og filosofi
- Viser indsigt i forholdet mellem religion, individ og samfund
- Inddrager og anvender kilder
- Anvender relevante faglige betegnelser og begreber i samtale om det faglige stof
- Redegør fagligt for sine synspunkter
- Inddrager produktet til at understøtte faglige pointer

- Perspektiver til relevante faglige sammenhænge og områder (fra undervisningen og opgivelserne)
- Disponering og selvstændighed

(Se bilag med skema samt nedenstående beskrivelser af karaktererne 2, 7 og 12)

Karakterfastsættelse i kristendomskundskab

Karakter	Betegnelse	Vejledende beskrivelse
12	Fremragende præstation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:</p> <p>foretager en klar og fokuseret redegørelse med både bredde og dybde</p> <p>viser fagligt overblik gennem præcis indkredsning af det fagligt relevante og inddrager faglig indsigt, der bidrager til fortolkning og uddybning</p> <p>gennem brug af det faglige stof og egne erfaringer og med tydelig kobling herimellem vurderer og perspektiverer problemfeltet og formulerer en velargumenteret og reflekteret stillingtagen</p> <p>demonstrerer sikker anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p> <p>Der kan være ubetydelige fejl og mangler i forhold til ovenstående.</p>
7	Den gode præsentation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål</p> <p>foretager en redegørelse, der omfatter væsentlige dele af problemfeltet, men tenderer til at prioritere enten bredde eller dybde</p> <p>viser et godt fagligt kendskab gennem fornuftig indkredsning af det fagligt relevante og ved at inddrage faglig indsigt i tilknytning til problemfeltet</p> <p>gennem brug af det faglige stof og egne erfaringer og nogen kobling herimellem vurderer problemfeltet og formulerer en velargumenteret stillingtagen</p>

		<p>viser grundlæggende anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p> <p>Der forekommer nogle fejl og mangler i forhold til ovenstående.</p>
2	Den tilstrækkelige præstation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:</p> <p>foretager en tilstrækkelig redegørelse, der savner fylde viser et usikkert, men tilstrækkeligt fagligt kendskab gennem upræcis indkredsning af det fagligt relevante og inddrager faglig indsigt med vigende tilknytning til problemfeltet viser usikker men tilstrækkelig anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p> <p>Der forekommer en del fejl og mangler i forhold til ovenstående.</p>

Vurdering af kompetencer: Samfundsfag

Eleven prøves – med udgangspunkt i en selvvalgt problemstilling – i hvor høj grad denne kan inddrage relevante færdigheder og viden, der demonstrerer kompetencer indenfor og på tværs af kompetenceområderne; politik, økonomi, sociale og kulturelle forhold samt samfundsfaglig metode.

Eleven redegør for, analyserer og tager stilling til politiske problemstillinger lokalt og globalt, økonomiske problemstillinger i forhold til egen økonomi og samfundsøkonomien samt sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger.

Eleven anvender samfundsfaglige metoder og begreber

Eleven perspektiverer den valgte problemstilling til andre samfundsmæssige sammenhænge og problemstillinger indenfor det opgivne stof

Eleven begrundet og formidler en undersøgelse af en samfundsmæssig problemstilling, herunder inddrage produktet understøttende.

Jf. Prøvebekendtgørelsen (Bilag 1)

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=202890>

Eleven skal vise indsigt i det samlede prøvemateriale – præsentation af den selvvalgte problemstilling (dybde) og de lærerstillede spørgsmål (bredde). Det er for eksempel, når eleven inddrager eksempler med samfundsfagligt indhold og placerer eget og andres hverdagsliv i et samfundsmæssigt perspektiv på tværs af fagets områder.

Dette gør eleven ved at demonstrere kompetencer i

- at behandle politiske problemstillinger (lokale, nationale, regionale og globale niveau),
- at redegøre for økonomiske sammenhænge vedr. forholdet mellem egen økonomi og samfundsøkonomi og sammenhænge mellem forbrug, vækst, fordeling og bæredygtighed
- at tage stilling til og komme med forslag til handling i forhold til sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger vedrørende kultur, socialisering og social differentiering

Vurderingskriterierne dækker følgende områder

- Begrundet sammenhængen mellem valg af problemstilling, kilder og produkt
- Inddrager relevante færdigheder og viden om samfundsfaglige forhold og metoder
- Inddrager kilder og anvendt kildekritik
- Kender og anvender historiske forhold i relation til samfundsfaglige problemstillinger
- Anvender relevante faglige betegnelser og begreber i samtale om det faglige stof

- Redegør fagligt for sine synspunkter
- Inddrager produktet til at understøtte faglige pointer
- Perspektiver til relevante faglige sammenhænge og områder (fra undervisningen og opgivelserne)
- Disponering og selvstændighed

(Se bilag med skema samt nedenstående beskrivelser af karaktererne 2, 7 og 12)

Karakterfastsættelse i samfundsfag

Karakter	Betegnelse	Vejledende beskrivelse
12	Fremragende præstation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:</p> <p>er yderst velargumenteret og med sikkerhed belyser oplægget i både dybde og bredde</p> <p>demonstrerer sikre færdigheder i at beskrive, analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til problemstillingen</p> <p>demonstrerer bredt kendskab til og sikker funktionel brug af samfundsfaglige begreber</p> <p>demonstrerer sikker anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p> <p>Der kan være ubetydelige fejl og mangler i forhold til ovenstående.</p>
7	Den gode præsentation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:</p> <p>argumenterer fornuftigt og demonstrerer god indsigt af relevans for det materiale, der danner grundlag for prøven</p> <p>demonstrerer grundlæggende færdigheder i at beskrive, analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til problemstillingen</p> <p>demonstrerer funktionel brug af centrale samfundsfaglige begreber</p> <p>viser grundlæggende anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p>

		Der forekommer nogle fejl og mangler i forhold til ovenstående.
2	Den tilstrækkelige præstation	<p>Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:</p> <p>overvejende formulerer udsagn, der i mindre grad er underbygget af argumenter, og som vidner om elementær indsigt af relevans for det materiale, der danner grundlag for prøven</p> <p>demonstrerer usikre, men tilstrækkelige færdigheder i at beskrive, analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til de stillede spørgsmål</p> <p>viser usikker brug af og beskedent kendskab til centrale samfundsfaglige begreber</p> <p>viser usikker men tilstrækkelig anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer</p> <p>Der forekommer en del fejl og mangler i forhold til ovenstående.</p>

Censor

Censors opgave er, at:

- 1) påse, at prøverne er i overensstemmelse med målene og øvrige krav i reglerne om de pågældende fag
- 2) medvirke til at påse, at prøverne gennemføres i overensstemmelse med de gældende regler
- 3) medvirke til at påse, at eleverne får en ensartet og retfærdig behandling, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse.

Censor kan også stille uddybende spørgsmål til eleverne. Både censor og eksaminator skal gøre notater om præstationer og karakterfastsættelse til brug for skolens leders behandling af eventuelle klagesager. Notaterne skal opbevares i et år.

Det er censor påliggende at meddele den pågældende skoleleder, hvis censor oplever, at prøven ikke forløber som den skal jf. Prøvebekendtgørelsen kapitel 6, § 49 (Se nærværende bilag 2).

Elever med særlige behov / tosprogede elever

<http://uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen/Folkeskolens-proever/Tilrettelaeggelse/Proeve-paa-saerlige-vilkaar>

Det er skolens leder, der træffer afgørelse om, hvorvidt en elev kan tilbydes at aflægge prøve på særlige vilkår på baggrund af en pædagogisk-psykologisk vurdering og efter samråd med elevens forældre. Da prøven skal afspejle undervisningen, skal de særlige vilkår også have været til stede i undervisningen.

Formålet med de særlige prøvevilkår er at ligestille elever med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller tilsvarende vanskeligheder med andre elever i prøvesituationen. Det er en forudsætning, at der med tilbuddet om særlige prøvevilkår ikke sker en ændring af prøvens faglige niveau.

Hvis en del af prøvestoffet må udelades ved en mundtlig prøve, skal det i videst muligt omfang erstattes med andet, som opfylder samme mål og har samme sværhedsgrad.

Skolens leder kan tillade, at en elev både får tildelt forlænget forberedelsestid samt eksaminationstid. Skolens leder træffer beslutning om tildeling af ekstra tid på baggrund af en konkret individuel vurdering. Af hensyn til eleven bør den samlede varighed af prøven ikke overstige den tid, der er fastsat i prøvebekendtgørelsen, med mere end 50 %.

Har en elev fået forlænget tid, kan eleven ikke indgå i en gruppe, med mindre alle elever i gruppen er vurderet til at få forlænget tid.

Det kan tillades, at der benyttes tolk til at oversætte fra tegnsprog til dansk og fra dansk til tegnsprog. Censorer udpeges efter samme retningslinjer som for øvrige elever. Døve og hørehæmmede elever kan gives tilladelse til at anvende den kommunikationsform, de benytter i den daglige undervisning.

Den særlige tilrettelæggelse kan omfatte følgende:

- Tildeling af ekstra tid
- Individuel diktering
- Ordforslagsprogrammer
- PDF-filer
- Indscanning/indtaling
- Digital oplæsning
- Tale til tekst

- Punktskrift
- Stortryk og tryk i andre farver
- Praktisk medhjælp
- Taktile hjælpemidler
- Talende lommeregner
- Tolk, tegnsprog og/eller mund-hånd-system (MHS)
- Pause
- Hjælpeprogrammer
- Ordbøger

Sygeprøver

<http://uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen/Folkeskolens-proever/Tilrettelaeggelse/Sygeproever>

Skolens leder skal straks have besked om elevers fravær fra prøven.

Iflg. prøvebekendtgørelsen skal en elev, der har været forhindret i at gennemføre en obligatorisk prøve på grund af sygdom, udeblivelse eller anden uforskyldt grund, aflægge en ny prøve snarest muligt. Det er skolens leder, der skal arrangere den nye prøvedag i samarbejde med censor.

Udebliver en elev fra en gruppe, gennemfører resten af gruppen deres del af prøven efter tilpasset tidsplan.

Bilag 1 - prøvebekendtgørelsens fagbilag

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=202890>

13. Historie

12.1. Prøven er praktisk/mundtlig.

12.2. Til prøven opgives et alsidigt sammensat stof indenfor de områder, som fagets kompetencemål vedrører.

Opgivelserne organiseres i emner og temaer med problemstillinger og omfatter tekst og andre udtryksformer. Opgivelserne skal indeholde minimum fem eksempler på andre udtryksformer end tekst. Opgivelserne kan repræsentere stof fra både 8. og 9. klassetrin. Der opgives minimum fire kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling), heraf mindst én it-baseret.

Opgivelserne skal primært være på dansk, men korte, letforståelige sætninger kan være på engelsk.

12.3. Eleverne trækker individuelt eller i grupper bestående af 2-3 elever et emne eller tema blandt

det opgivne stof, som de aflægger prøve indenfor.

12.4. Efter lodtrækning af et emne eller tema, som finder sted senest 5 skoledage før de skriftlige prøver påbegyndes og tidligst den 1. april, har eleven/gruppen minimum 6 undervisningslektioner med vejledning fra faglæreren til arbejdet med delemne/tema, problemstilling, kilder samt produkt. Delemne, problemstilling, kilde og produkt skal godkendes af faglæreren forud for afsendelse af tekstopgivelserne og materialer, der ligger til grund for prøven.

12.5. Inden for det lodtrukne emne eller tema indkredser eleven/gruppen et delemne og en problemstilling, som de via højst 5 kilder fordyber sig i og planlægger en fremlæggelse af. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne og være på dansk. Kilderne skal bestå af både tekster og andre udtryksformer, der må forekomme korte, letforståelige sætninger på engelsk. Som en del af arbejdet fremstiller eleven/gruppen et produkt, der bidrager til besvarelsen af problemstillingen.

12.6. Ud fra hver problemstilling formulerer læreren 2-3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål, som inddrager fagets kompetenceområder, og som eleverne forud for selve prøven har forberedelsestid til at besvare svarende til 25 minutter for én elev, 40 minutter for grupper af to elever og 55 minutter for grupper af tre elever.

12.7. Eleverne må have alle former for specifikke hjælpemidler, egne noter og opslagsværker til rådighed i forberedelsestiden. Specifikke hjælpemidler, egne noter og opslagsværker, som ikke kan medbringes eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens nærmere anvisninger tilgås via internettet.

12.8. Eleven prøves – med udgangspunkt i en selvvalgt problemstilling – i, i hvor høj grad denne kan inddrage relevante, færdigheder og viden, der demonstrerer kompetencer inden for og på tværs af kompetenceområderne: kildearbejde og historiebrug, herunder at eleven kan

- demonstrere kronologisk overblik samt gøre rede for sammenhænge mellem kontinuitet og forandring i samfundsudvikling over tid, herunder argumentere for mulige sammenhænge mellem årsager og konsekvenser (eller virkninger) i samfundsmæssige forandringer,
- vurdere løsningsforslag på historiske problemstillinger på baggrund af analyse og fortolkning af anvendte kilder, herunder anvende faglige begreber,
- diskutere samspil mellem fortid, nutid og fremtid, herunder give udtryk for en forståelse af, at de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte,
- perspektivere den valgte problemstilling til andre historiske fænomener i fortid, nutid og fremtid indenfor det opgivne stof,
- begrunde og formidle en undersøgelse af en historiefaglig problemstilling, herunder inddrage produktet understøttende.

12.9. Eleverne bedømmes individuelt. Der gives én karakter til hver elev.

13. Samfundsfag

13.1. Prøven er praktisk/mundtlig.

13.2. Til prøven opgives et alsidigt sammensat stof inden for de områder som fagets kompetenceområder vedrører. Opgivelserne organiseres i emner og temaer med problemstillinger

og omfatter tekst og andre udtryksformer. Opgivelserne skal indeholde minimum fem eksempler på andre udtryksformer end tekst. Opgivelserne kan repræsentere stof fra både 8. og 9. klassestrin. Der opgives minimum fire kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) – heraf mindst én itbaseret.

Opgivelserne skal primært være på dansk, men korte, letforståelige sætninger kan være på engelsk.

13.3. Eleverne trækker individuelt eller i grupper af 2-3 elever et emne eller tema blandt det opgivne stof, som de aflægger prøve indenfor.

13.4. Efter lodtrækning af et emne eller tema, som finder sted senest 5 skoledage før de skriftlige prøver påbegyndes og tidligst den 1. april, har eleven/gruppen minimum 6 undervisningslektioner med vejledning fra faglæreren til arbejdet med delemne/tema, problemstilling, kilder samt produkt. Delemne, problemstilling, kilde og produkt skal godkendes af faglæreren forud for afsendelse af tekstopgivelserne og materialer, der ligger til grund for prøven.

13.5. Inden for det lodtrukne emne eller tema indkredser eleven/gruppen et delemne og en problemstilling, som de via højst 5 kilder fordyber sig i og planlægger en fremlæggelse af. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne og være på dansk. Kilderne skal bestå af både tekster og andre udtryksformer, der må forekomme korte, letforståelige sætninger på engelsk. Som en del af arbejdet fremstiller eleven et produkt, der bidrager til besvarelsen af problemstillingen.

13.6. Ud fra hver problemstilling formulerer læreren 2-3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål, som inddrager fagets kompetenceområder, og som eleverne forud for selve prøven har forberedelsestid til at besvare svarende til 25 minutter for én elev, 40 minutter for grupper af to elever og 55 minutter for grupper af tre elever.

13.7. Eleverne må have alle former for specifikke hjælpemidler, egne noter og opslagsværker til rådighed i forberedelsestiden. Specifikke hjælpemidler, egne noter og opslagsværker, som ikke kan medbringes eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens nærmere anvisninger tilgås via internettet.

13.8. Eleven prøves – med udgangspunkt i en selvvalgt problemstilling – i, i hvor høj grad denne kan: inddrage relevante færdigheder og viden, der demonstrerer kompetencer inden for og på tværs af kompetenceområderne; politik, økonomi og kulturelle forhold samt samfundsfaglig metode, herunder at eleven

- kan redegøre for, analysere og tage stilling til politiske problemstillinger lokalt og globalt, økonomiske problemstillinger i

- forhold til egen økonomi og samfundsøkonomi, samt sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger,

- anvende samfundsfaglige metoder og begreber

- perspektivere den valgte problemstilling til andre samfundsmæssige sammenhænge og problemstillinger indenfor det

- opgivne stof,

- begrunde og formidle en undersøgelse af en samfundsmæssig problemstilling, herunder inddrage

produktet understøttende.

13.9. Eleverne bedømmes individuelt. Der gives én karakter til hver elev.

14. Kristendomskundskab

14.1. Prøven er praktisk/mundtlig.

14.2. Til prøven opgives et alsidigt sammensat stof inden for de områder, som fagets kompetencemål vedrører.

Opgivelserne organiseres i et passende antal emner og temaer med problemstillinger og omfatter tekst og andre udtryksformer. Opgivelserne skal indeholde minimum fem eksempler på andre udtryksformer end tekst. Opgivelserne kan repræsentere stof fra de seneste to år, hvor eleverne har modtaget undervisning i faget, svarende til 7. eller 8. og 9.

klassetrin. Der opgives minimum 4 kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) – heraf mindst én it-baseret.

Opgivelserne skal primært være på dansk, men korte, letforståelige sætninger kan være på engelsk.

14.3. Eleverne trækker individuelt eller i grupper af 2-3 elever et emne eller tema blandt det opgivne stof, som de aflægger prøve indenfor.

14.4. Efter lodtrækning af et emne eller tema, som finder sted senest 5 skoledage før de skriftlige prøver påbegyndes og tidligst den 1. april, har eleven/gruppen minimum 6 undervisningslektioner med vejledning fra faglæreren til arbejdet med delemne/tema, problemstilling, kilde samt produkt. Delemne, problemstilling, kilder og produkt skal godkendes af faglæreren forud for afsendelse af tekstopgivelserne og materialer, der ligger til grund for prøven.

14.5. Indenfor det lodtrukne emne eller tema indkredser eleven/gruppen et delemne og en problemstilling, som de via højst 5 kilder fordyber sig i og planlægger en fremlæggelse af. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne og være på dansk. Kilderne skal bestå af både tekster og andre udtryksformer, der må forekomme korte, letforståelige sætninger på engelsk. Som en del af arbejdet fremstiller eleven et produkt, der bidrager til besvarelsen af problemstillingen.

14.6. Ud fra hver problemstilling formulerer læreren 2-3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål, som inddrager fagets kompetenceområder, og som eleverne forud for selve prøven har forberedelsestid til at besvare svarende til 25 minutter for én elev, 40 minutter for grupper af 2 elever og 55 minutter for grupper af 3 elever.

14.7. Eleverne må have alle former for specifikke hjælpemidler, egne noter og opslagsværker til rådighed i forberedelsestiden. Specifikke hjælpemidler, egne noter og opslagsværker, som ikke kan medbringes eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens nærmere anvisninger tilgås via internettet.

14.8. Eleven prøves – med udgangspunkt i en selvvalgt problemstilling – i, i hvor høj grad denne kan inddrage relevante færdigheder og viden, der demonstrerer kompetencer inden for og på tværs af kompetenceområderne; livsfilosofi og etik, bibelske fortællinger, kristendom og ikke-kristne religioner og livsopfattelser, herunder at eleven kan – forholde sig til den religiøse dimensions indhold og betydning i relation til grundlæggende

tilværelsesspørgsmål og etiske principper samt belyse relationerne mellem grundlæggende værdier og centrale bibelske fortællinger,

– forholde sig til, hvad kristendom er og til hovedtræk i kristendommens historie, herunder folkekirkens betydning i Danmark samt til hovedtanker og problemstillinger i de store verdensreligioner og livsopfattelsers oprindelser, historie og

nutidige fremtrædelsesformer,

– perspektivere den valgte problemstilling til andre religiøse, etiske og/ eller livsfilosofiske fænomener i hverdagsliv og/ eller

større sammenhæng inden for det opgivne stof,

– anvende faglige begreber,

– begrunde og formidle faglige sammenhænge og problemstillinger i forholdet mellem individ og religion samt religion og

samfund, herunder inddrage produktet understøttende.

14.9. Eleverne bedømmes individuelt. Der gives én karakter til hver elev.

Bilag 2 - prøvebekendtgørelsen om bedømmere (censorer og eksaminatorer)

Kapitel 6, § 49.

Censor skal

1) påse, at prøverne er i overensstemmelse med målene og øvrige krav i reglerne om de pågældende fag,

2) medvirke til at påse, at prøverne gennemføres i overensstemmelse med de gældende regler og

3) medvirke til at påse, at eleverne får en ensartet og retfærdig behandling, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse.

Stk. 2. Censor kan stille uddybende spørgsmål til eleven.

Stk. 3. Censor og eksaminator skal gøre notater om præstationen og karakterfastsættelsen til brug for skolens leders behandling af eventuelle klagesager, jf. § 63. Notaterne skal opbevares i et år.

Stk. 4. Konstaterer censor, at kravene efter stk. 1 ikke er opfyldt, eller giver forløbet af prøven censor anledning til at formode, at der har været mangler ved den forudgående undervisning eller vejledning, afgiver censor indberetning herom til skolens leder.

Stk. 5. Skolens leder videresender indberetningen til Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling vedlagt en udtalelse.

Stk. 6. Censor afgiver efter anmodning fra Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling indberetning om prøveafholdelse og prøveresultater.